

The Continued Presence of Korban Pesach

1. שמות פרק יב

(ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: (ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית... (ו) והיה לכם למשמרת עד **ארבעה עשר** יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים... (יא) וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה': (יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה': (יג) והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים:

(יד) והיה **היום הזה** לכם לזכרון וחגתם אתו חג לה' לדרתיכם חקת עולם תחגהו:

(טו) **שבעת ימים מצות תאכלו** אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השבעי: (טז) וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: (יז) ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם: (יח) בראשן **בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב**: (יט) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ:

2. ויקרא פרק כג

(ה) בחדש הראשון **בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח לה'**: (ו) **ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות לה'** שבעת ימים מצות תאכלו: (ז) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו:

3. במדבר פרק כח

(טז) ובחדש הראשון **בארבעה עשר יום לחדש פסח לה'**: (יז) **ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבעת ימים מצות יאכל**: (יח) ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו:

4. דברים פרק טז

(א) שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה: (ב) וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם: (ג) **לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני** כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך:

(ד) ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר:
(ה) לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך: (ו) כי אם אל המקום אשר יבחר ה'
אלקיך לשכן שמו שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים: (ז) ובשלת ואכלת
במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך: (ח) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי
עצרת לה' אלקיך לא תעשה מלאכה:

· קידוש בליל הסדר, לאחר צאת הכוכבים:

א. שמות פרק יב. ח.

ואכלו את הבשר **בלילה** הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו...

ב. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעב סעיף א

יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום, כדי לאכול מיד כשתחשך; ואף אם הוא בבית המדרש, יקום מפני שמצוה
למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו, **אבל לא יאמר קידוש עד שתחשך**.

ג. ט"ז אורח חיים סימן תעב

עד שתחשך. - **דמצה דומיא דפסח** דכתיב על **מצות ומרורים יאכלוהו** והפסח אינו נאכל אלא בלילה
והקידוש צריך שיהיה בשעת ראויה למצה. כתב מהר"ל מפראג בכל ערב שבת וי"ט שמוסיף מחול על
הקודש עכ"פ צריך שתהיה גמר הסעודה בלילה ... מה שאין כן בערב פסח דגם הקידוש צריך שיהיה
בלילה. **ונראה לי הטעם דמצות אכילת מצה היא בכלל הקידוש ובשבילה בא הקידוש:**

· אכילת המצה (אפיקומן) לפני חצות

א. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קכ עמוד ב

הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכו'. אלמא: מחצות הוה ליה נותר. מאן תנא? אמר רב יוסף: רבי
אלעזר בן עזריה הוא. דתניא: **ואכלו את הבשר בלילה הזה, רבי אלעזר בן עזריה אומר: נאמר כאן
בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות - אף כאן עד חצות. ...**

אמר רבא: אכל מצה בזמן הזה אחר חצות, לרבי אלעזר בן עזריה - לא יצא ידי חובתו. - פשיטא, דכיון
דאיתקש לפסח - כפסח דמי! - מהו דתימא: הא אפקיה קרא מהיקישא, קמשמע לן, דכי אהדריה קרא -
למילתא קמייטא אהדריה.

ב. רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן לח

וכן היה נוהג רבינו תם ז"ל למהר לאכול אפיקומן קודם חצות.

· מנהגים ודינים נוספים

א. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא עמוד ב

אמר (אברהם) לפניו (לה'): רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם.

ב. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק ד הלכה א

מתני': מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ... גמ': כתיב [דברים טז ו] שם תזבח את הפסח בערב. אין לי אלא הוא, שלוחו, מניין? תלמוד לומר: "ובשלת ואכלת". מה תלמוד לומר "שם תזבח את הפסח בערב" אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב אבל אסרו מלעשות מלאכה כהא דתני להן כל איניש דיהוי עלויה אעין וביכורין.

ג. שמות פרק כג

(יח) לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר:

ב- קרבן פסח ותודה

5. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת זבחים הקדמה

...מהם שקרבנות בעלי החיים... וסוגי הקרבנות ארבעה, והם העולה, והחטאת, והאשם, והשלמים ודומיהם, ואין בתורתנו שום קרבן לא קרבן יחיד ולא קרבן צבור זולת אחד מארבעת סוגים אלו או כולם...

ואחרי כן אומר. כי הקרבנות נחלקים באופן אחר לארבעה סוגים, קרבן צבור, וקרבן יחיד, וקרבן צבור כעין קרבן יחיד, וקרבן יחיד כעין קרבן צבור.

החלק הראשון והוא **קרבן צבור**... והסוג השני והוא **קרבן יחיד**.... והסוג השלישי הוא **קרבן צבור כעין קרבן יחיד**.... והסוג הרביעי **קרבן יחיד כעין קרבן צבור**. והוא **קרבן פסח** ששוחט כל אדם ביום ארבעה עשר בניסן כמו שנתבאר בפסחים. וכן פר החטאת ואיל העולה שמקריב כהן גדול ביום צום כפור. אבל דמיון סוג זה לקרבן צבור לפי שהוא דוחה את השבת ואת הטומאה כמו קרבן צבור, לפי שהכלל אצלנו כל קרבן שקבוע לו זמן דוחה את השבת ואת הטומאה, וכל שאין קבוע לו זמן אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה...

6. משנה מסכת שקלים פרק ב משנה ה

מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קיני זבין קיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות מותריהן נדבה זה הכלל כל שהוא בא לשם חטאת ולשם אשמה מותרן נדבה מותר עולה לעולה מותר מנחה למנחה מותר שלמים לשלמים **מותר פסח לשלמים...**

7. משנה מסכת זבחים פרק ה

משנה ז- **שלמים** קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל **מאכל לשני ימים ולילה אחד** המורם מהם כיוצא בהן אלא שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם:

משנה ח- הבכור והמעשר **והפסח** קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד. שינה באכילתן ... **הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות** ואינו נאכל אלא למנויו ואינו נאכל אלא צלי:

8. רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן ל

... נהגו העם לעשות שלש מצות. ונהגו באשכנז ובצרפת לעשות מעשרון אחד זכר ללחמי תודה שהיוצא מבית האסורין מביא לחמי תודה ולחמי תודה באין ג' מינין של מצה [חלות] ריקין ורבוכה. ושלש חלות עושין מעשרון אחד דכל מין ומין היו שלשה עשרונות ושליש עשרון ומכל מין היו עושין עשר חלות דהיינו שלש מן עשרון אחד.

9. ויקרא פרק ז

(יא) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה': (יב) אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות **מצות** בלולת בשמן **וריקי** מצות משחים בשמן וסלת **מרבכת** חלת בלולת בשמן: (יג) על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו: (יד) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה: (טו) ובשר זבח תודת שלמיו **ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר:**

(טז) ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: (יז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף: (יח) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא:

10. אברבנאל ויקרא פרק ז

...והצטרכו לו ארבעים לחמים שני לחמים לליטרא אחת. וכך היה מספר לחמי התודה ועם זה נשיב גם כן למה הבדיל השם שלמי תודה להיותם נאכלים ליום ולילה ושאר השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד כמו שמבואר בפרשה. **כי הנה היה זה כדי לפרסם הנס וזה שהבעל שלמי תודה כשהוא רואה ששלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות הוא מזמין על שלמי תודתו אחיו ואוהביו ומידעיו לאכול**

ולשמח עמו וישאלו זה את זה על מה היה תודתו והוא יגיד להם הנסים והנפלאות שעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. ואלו היו שלמי תודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימים ולילה אחד לא היה הבעל מזמין לשום אדם כי לשני ימים ולילה אחד בבית אחד יאכל. אבל בראותו הבשר והלחם רב בביתו ושלא יאכל אלא ליום ולילה אחד בהכרח יקרא רבים ממידועיו ואחוזת מרעהו לאכול פן יהיה ביום המחרת ללעג ולקלס לבני אדם הרואים אותו שורף כמות גדול מתודת שלמיו ואת אחיו ואוהביו לא קרא...

ג-

11. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז

הלכה א- **מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים** בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות י"ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר (שמות כ') זכור את יום השבת, ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.

הלכה ד- וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, כיצד מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבנו ליחודו, וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו, והוא שידרוש (דברים כ"ו) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה, וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.

הלכה ה - כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו ואלו הן, פסח מצה ומרור, פסח על שם שפסח המקום ב"ה על בתי אבותינו במצרים שנאמר (שמות י"ב) ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו', מרורים על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, מצה על שם שנגאלו, ודברים האלו כולן הן הנקראין הגדה.

הלכה ו - **בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים** שנאמר (דברים ו') ואותנו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה (דברים ה) וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה

כן אלוקינו ואלוקי אבותנו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים